

Balogh Mihály

Könyvtári kalandozásaim Mexikóban I.

Jó sorsom egy kedves, volt tanítványom személyében adta meg azt a lehetőséget, amire álomban sem számítottam volna: idén februárban eltölthettem két hetet Mexikóban.

Juditot Kunszentmiklóson tanítottam, a nyolcvanas évek közepén. Éppen Helsinkiben írta a szakdolgozatát finn irodalomból, amikor szerelembe esett a szintén ott ösztöndíjas mexikói zenetanárral, Miguellel. Alig tizenkét éve történt, hogy az ódon dunavecsei református templom kapujában – már a boldogító „igen” után – gratulálhattam nekik, majd elröpültek a világ túlsó végére – Miguel haza, az ifjú feleség pedig az új otthonába.

Judit azóta minden nyarat itthon tölt – immár hét éve kislányukkal, Danával, aki szépen és jól is beszél magyarul. Egy-egy napra ilyenkor mindig összefutunk, hogy fölidézzük az önképzőköri közös emlékeket. Amikor tavaly nyáron Judit szóba hozta, hogy igazán beugorhatnék hozzájuk valamikor a közeljövőben, először lelkesen mozdultam az ötletre, aztán – némi fantáziálás, meg valamivel több földhözragadt vívódás után – győzni látszott a józanész: lemondtam a már elvállalt látogatást. Hosszú történet lenne leírni, mi vezetett az Újév napján elküldött e-mailig: megyek, ha érvényes még a meghívás! Aztán február 12-én éjjel két órakor Madridból elstartolt az óriásgép, amelynek fedélzetén ott szorongtam én is – a szó mindenféle konkrét és átvitt értelmében. A hűséges útitársammá szegődött szorongást csak a mexikói repülőtéren kijáratában sikerült leráznom, amikor meghallottam az ismerős hangot:

– Isten hozott Mexikóban!

Két hét Mexikóra – szinte semmi! Jó, ha annyi élményt sikerült begyűjtenem, amennyit életem hátralévő részében sem leszek képes rendesen földolgozni.

– Írd meg! – parancsolt rám egyik kedves ismerősöm. De hogyan? Mit és mennyit? Aki néhány (akár csak egy-két) hónapot tölt el ott, az útikönyvet ír az élményeiből, mint Járayné, vagy regényes útirajzot, mint Móricz Virág. Aki meg soha nem járt még ott, viszont élénk a fantáziája, sőt írni is tud, attól izgalmas, élvezetes történelmi kalandregényre is futja, lásd Passuth László.

De mit kezdjek én a magam két hetével!? Mondjuk, írok egy élménybeszámolót – könyvtárosoknak. Ezt annál is inkább megtehetem, hiszen Judit volt olyan figyelmes, amikor szűkre szabott programomat összeállította, hogy abba belefért három könyvtár is. Remélem, a kedves kollégák megbocsátanak, ha itt és most nem az úti kalandjaimmal szórakoztatom (netán untatom) Önöket, hanem a könyvtár-élményeimmel. Hiszen ez a Lap mégis csak könyvtárosoknak szól, nem világvándoroknak.

Tartsanak hát velem, s megtudják, mire volt kíváncsi, s mit ért a kíváncsiságával a nem szakmai úton járó, de a szakmájától szabadulni a világ másik végén sem képes turista-könyvtáros Mexikóban!



Megérkezésem reggelén egy közeli piacon kezdtem az újvilági felfedező körutat, ahol a kofák végigkóstoltatták velem az összes, számomra ismeretlen, egzotikus gyümölcsöt. A piacról a bohém művésznegyedbe, a Coyoacánba mentünk, s onnan fél háromkor Danáért az iskolába. Dana magániskolában első osztályos. Az intézmény egy gazdag, idős hölgyé. – Az állami suli színvonala reménytelenül gyatra! – rögzíti kérdéseimre Judit a „se túl drága, se túl olcsó” havi térítési díj indokoltságát. (Judit nyelveket tanít, Miguel zenét, plusz dzsesszt játszik az általa „gründolt” zenekarban. – Mexikóban ez a „középső” középosztály – tudom meg a család hovatarozását, s egyúttal azt is, hogy ebben a körben már belső elvárás a magániskola.)

Egy nagyobb tornateremnyi méretű betonozott udvaron nyüzsgő, rohangál, játszik legalább kétszáz gyerek. A börtönudvar-jelleg nem a tanulók bezárását, hanem a „rosszemberek” kizárását szolgálja. („Gyermekrablás, szervkereskedők, prostitúció” – használja Judit nyomasztó film- és hírélményeim kulcsszavait.)

Az utcán egy tanerő, kezében rádiótelefon, abba mondja be a gyerek nevét, akinek a szülője, rokona megérkezett. (Arcról ismer mindenkit.) A kerítésen belül, üvegkalitkában, mikrofon mögött egy másik tanerő veszi az adást, s már üvölti is az udvari megafon: Dana Rodríguez!!! A nyüzsgő-mozgó gyerekmasszából a hangra kiválik Dana, és már rohanna is hozzánk, de Judit int a tanerőknek: mi megyünk be!

Az iskolai könyvtár az L alakú kétszintes épület emeletén, a sarokban húzódik meg. A gyerek csak akkor jár erre, ha éppen a könyvtárt keresi, amúgy nem esik útjába. Iskolai viszonylatban közepes méretű (kb. 60 m²-es), világos teremben fogad a kedves könyvtáros hölgy. Nem írom, hogy könyvtárostanárra, mert képzettsége szerint mérnök. A foglalkozása is az volt, míg egy családi gyász, meg a kiábrándulás a kíméletlen környezetpusztításból rá nem döbentette, hogy nincs a helyén. Közel a negyvenhez gyerekek közé vágyott, ezt a munkát ajánlották neki. Azóta elvégzett egy-két kisebb tanfolyamot az UNAM (az állami egyetem) szervezésében, és lelkesen könyvtároskodik. Csak hát a gyerekek... A kicsik a lelkesebb könyvtárhasználók, játszik velük, meg könyveket ajánl nekik, de a nagyobbak – csak ha muszáj. És hát a kollégák... Ritkán fordulnak meg a könyvtárban. A gyerekeket se nagyon küldik.

Az egyetlen teremben a szabadpolcon tárolt 7000 dokumentum (túlnyomó többsége könyv!) mellett van hely egyéni tanulásra, esetleg kiscsoportos foglalkozások tartására is. („Órákat csak néha tartunk itt, pedig hely az volna, csak igény nincs rá!”) Kötelező olvasmányok? Persze, vannak, de azokat a gyerekek utálják. A Don Quijote is csak a „Cervantes – röviden” változatban kapós.

A terem alkalmi dekorációja, a piros szívek százféle változata eszembe juttatja, hogy holnap Bálint nap lesz, vagyis a „nemzetközi” Valentin ünnepet ülik (élik) meg ennek az iskolának a diákjai, ennek a könyvtárnak a látogatói is. (– Ez még hagyján! – mondja Judit. De az már sok volt az ő – még mindig legalább félig – európai~magyar mentalitásának, hogy a halottak háromnapos ünnepén az ő Danájuk is vgyori csont-

vázjelmezben ropta a táncot a kölyökbulin, itt a könyvtárban!) Kedves és ügyes kis gyerekmunkákat látok egy asztalon, mint kiderül, ezek itt az alkalom szülte projektek, némi közös könyvtári munka húzódik meg a háttérükben. Ilyeneket egyéb alkalmakra is készítenek a gyerekek – mint például az imént emlegetett *el Día de los Muertos* idején.

Makacsul kíváncsiskodom tovább, mire egy zárt szekrényből(!) előkerülnek a fiókokban tárolt katalóguscédulák, cím, szerző és tárgyszó szerint, külön-külön csoportosítva. Eddig nem sikerült katalógusszekrényt szereznie, pedig próbálkozott, mondja a mindig mosolygós, kedves Patricia. Hozzáteszi aztán, hogy már nem is töri magát tovább, mert kapott végre egy számítógépet, és ha sikerül megfelelő programot találnia, akkor gépre viszi inkább az állományt. Ő is egyedül van a hatszáz gyerekre, meg gép is csak egy van, így azt a tanulók nem használhatják.

Készíték még néhány fotót, aztán elköszönünk. Majd küldök belőle a neten... – ígérem meg a kolleginának. Patricia köszöni – és mosolyog.

– Még egy napja sem vagyok itt, és már otthon éreztem magam... fordulok vissza a könyvtár ablakai felé, már az utcáról. Judit bizonytalanul néz rám, talányosnak sejtí a megjegyzést. Nyilván megérzi rajtam a könyvtárostánári „dézsavút”, mert kérdés nélkül, mentegetőző hangsúllyal mondja: – Az államiakban még könyvtár sincs...

Valami hiányérzet persze azért Juditban is támadhatott Dana iskolai könyvtári ellátása kapcsán. (Itthon a kunszentmiklósi iskolai könyvtárba járt magyar fakultációra, de ott töltötte a négy gimnáziumi év délutánjai javát is, oda járt önképzőkörre, iskolaújságot szerkeszteni, szavalni, vagy csak csöndben olvasgatni, suttozva barátkozni a busz indulásáig.)

Mindenesetre kézbe vette a dolgot, és szervezett egy olvasókört, bevonva a projektbe néhány érdeklődő „anya-társat”. A kör úgy működik, hogy az anyukák összedobják a pénzt, egy kivételével, aki a lakását bocsátja a csapat rendelkezésére. Szerződtek egy nyugdíjas óvónót, aki hetente egyszer tart egy órás foglalkozást a nebulóknak.

– Ezt látnom kell! – mondtam, és lőn... Pénteken iskola után fölkerelkedtünk hármásban, olvasókörözni egyet. Mikor mindenki megérkezett a tetthelyre, indult a foglalkozás. A „mindenki” hét darab fölöttébb eleven, öt-nyolc év közötti emberkét, meg öt anyukát jelentett, akik lazán, mosolygósan fecserésztek a háttérben, és a világ semmiféle kinciséért se szóltak volna rá az iskolai teher alól alig kiszabadult csemetéikre. Különösen egy kisfiú tett sokat azért, hogy a dolog nehezen működjön, ő többnyire szemben mozgott a „folyásiránnyal”, miközben anyukája gyönyörködő pillantásaiban lubickolt. („A gyerek itt szent!” – tette helyre Judit a morgoló öreg tanárt a foglalkozás után.)

Tény, hogy ebben a szellemben kezelte a pedagógiai szituációt a fölöttébb profi pedagógusnak tűnő, ötvenes éveiben járó óvó néni, aki nagy rutinnal és még nagyobb türelemmel igyekezett irányítani a foglalkozást. Ügyes fogásként olykor sikerült az anyukákat is aktivizálni, ha ugyanis egyik-másik valamilyen szerephez jutott, mindjárt zavarni kezdték a csikói tűzzel kitörni vágyó kölkök.

Az óvónő *Az egyujjas kesztyű* című mesét olvasta és dolgozta föl a csipet csapattal. A mese maga is megér egy rövidke kitérőt. Én magam soha azelőtt nem hallottam, ami persze nem mértékadó szempont. Judit szerint egy világjáró „gringa” (amerikai nő) írta.

A mesebeli nagymama az unokája kérésére fehér kesztyűt (*El mitón*) köt neki, de figyelmezteti, hogy ha leesik a hóba, a fehérsége miatt nem fogja megtalálni. Az unoka az erdőben sétál, a kesztyű leesik, a gazdája nem találja, az erdei állatok meg sorban belebújnak: a vakond, a fehér nyúl, a sün, a bagoly, a borz, a róka és a medve. Legutolsónak egy kiséger bújik bele, és – egyéb hely híján – ráül a medve orrára, mire a maci nagyot tüszent. Az állatok sorra kipotyognak, a kesztyű föl száll a kék égre, és a fiú így távolról meglátja, majd meg is találja elveszett kesztyűjét. A mese különlegessége az alkalmi hallgatóság szempontjából, hogy a mexikóvárosi kisgyerekek nem láthatnak igazi havat, mivel ott nem esik, csak az eső (az viszont annál bőségesebben, amikor a szezonja van.) A kesztyű pedig ugyan csak ritkán használatos ruhadarab, bár azt azért ismerik.

Az óvónő egy-egy részlet után kis jelenetecskéket rögtönzött, s a szöveg jobb megértését segítő rajzos kártyákat osztott ki, kérdéseket tett föl, párbeszédet kezdeményezett, ilyen és hasonló fogásokkal terelgette a foglalkozást, s mindvégig a csapat folyamatos együtt-tartására törekedett. Végül is „szakmailag” tetszett, amit láttam, a kollegina szépen fölépített, módszertanilag is kitűnő foglalkozásában mindig a gyerekeknek szánta a főszerepet, és hogy milyen eredménnyel, arról Dana nyugtatott meg, aki végig figyelt, végig „jelen volt”. Ezt onnan is tudom, hogy akkor, hazafelé kikérdeztem őt, meg onnan is, hogy most, bő félév elteltével, amikor Judittól érdeklődtem a meséről, büszkén válaszolta az e-mailjében: Dana emlékezetből gyönyörűen elmondta neki az egészet.

A történetben sajnos csupán Dana produkciója jelenti a hepiendet. Judit a nyáron elmondta itthon, hogy vége a körnek, amely élt két évet. Sajnos ugyanis a kedves anyukák a fizetések alkalmával kevéssé bizonyultak lelkes partnernek, mint a megajánlások idején...



Eltelt azután Mexikóban egy könyvtár nélküli hét. Persze könyvtár nélkül sem unatkoztam. Mögöttem már a világcsoda Antropológiai Múzeum, a Chapultepec park a szerencsétlen sorsú „osztrák sógor”, Miksa császár palotájával, Acapulco a Quebradával, Pie de la Cuesta a mini földrengéssel és a „maxi” Csendes-óceánnal, Teotihuacán a Nap- és Hold Piramissal, mögöttem Taxco, az ezüstváros, mögöttem a mexikóvárosi nagyasszonyok, Dolores Olmedo és Frida Kahlo múzeumai, s a „legnagyobb nagyasszony”, a Guadalupei Szűz templomai. És előttem a legrégebbi könyvtár, a pueblai Palafoxiana, meg a legújabb is, a mexikóvárosi Vasconcelos.

De róluk majd legközelebb!

(Írásunk megjelent a Könyvtári Levelező/Lap című folyóirat 2007. novemberi számában is.)



A cikkhez kapcsolódó képek az Elektronikus Könyv és Nevelésben találhatóak.